

24 februari 2013 - Voorheen 'Reminiscere'

Het visioen van licht, Exodus 34,27-35, Lukas 9,28 - 36

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Het gaat in het begin van de Veertig Dagen af en op. Vorige week lasen we over verzoeking, midden in de woestijn. Jezus in gezelschap van de duivel. Deze week bevinden we ons op grote hoogte, in hemels licht. Even al uitzicht op Pasen. Uitzicht, even, niet meer dan dat. Als Jezus later de berg afdaald blijkt dat beneden een bezeten knaap al staat te wachten op genezing. Maar nu zijn we even boven. In het licht. Het licht van Pasen. Samen met Elia. En met Mozes.

In Rome, in de kerk van San Pietro in Vincoli, 'Sint Petrus in de boeien', staat een meer dan levensgrote beeld van Mozes die voor het aangezicht van God de stenen tafelen heeft ontvangen en nu terugkeert - de berg af - naar zijn volk. Net als Jezus straks weer af zal dalen daalt ook Mozes af. Uiteindelijk is de interesse van de Bijbel niet gelegen in de grote hoogtes. Godsmannen als Mozes en Jezus houden zich liever op in het laagland. Omdat daar de mensen zijn die Gods hulp zo nodig hebben.

En die afdalende Mozes draagt volgens Michelangelo, de maker van het beeld in Rome, hoorntjes op zijn hoofd. Vreemd. De duivel wordt met hoorntjes afgebeeld, maar dat lijkt hier niet aan de orde. Wat Michelangelo hier heeft willen uitdrukken is precies de Exoduslezing van vandaag: Mozes die met een lichtend gelaat zijn volk tegemoet treedt en hij is zich er niet van bewust dat hij stráált van dat licht. Het is de afglans van de heerlijkheid Gods, het de weerglans van het ongeschapen licht, dat hij met zich draagt.

De mensen beneden kunnen dat licht niet aan, zoveel heerlijkheid, dat durven ze niet aan. Dit licht is té confronterend - en daarom draagt Mozes, telkens als dat licht weer opspeelt, die stralenkrans om zijn hoofd, een sluier.

Van Jezus - ook op de berg, Tabor, de berg van de verheerlijking -, staat hetzelfde geschreven: 'Terwijl hij aan het bidden was, veranderde de aanblik van zijn gezicht en werd zijn kleding stralend wit.' En even later verschijnen Mozes en Elia 'in hemelse luister', dat is: hier breekt de luister en het witte licht van Pasen even door, een hemels licht valt over deze aardse werkelijkheid, het is ontzagwekkend en troostvol.

En waarom heeft Michelangelo dat licht nu weergegeven als die gehoornde Mozes? Omdat in het Hebreeuws - dat geschreven wordt met alleen maar medeklinkers, de klinkers moet je er zelf bij bedenken - het woord voor 'stralen' (karan) net zo geschreven wordt als het woord voor 'hoorns dragen' (keren). Zo is vanzelf die lichtende Mozes een gehoornde Mozes geworden. Dat had Michelangelo overigens niet zelf bedacht. Het is geen christelijke domheid. Oude Joodse vertalingen bieden deze mogelijkheid al, en de rabbijnen zeggen dan ook dat het licht van Mozes aangezicht schitterde en uitblonk als een soort hoorn. En zo is de Mozes van Michelangelo, die uiteindelijk daar in de kerk San Pietro in Vincoli een plek heeft gevonden, - zo is Mozes gehoord geworden.

Het verhaal gaat overigens dat in tijden van jodenhaat er in Rome geen synagoge was en de joden geen plek hadden om samen te komen, maar dat ze dan ter kerke togen, naar die San Pietro in Vincoli om zichzelf daar te hervinden bij Mozes. Hier werd al of niet bedoeld de kern van het oude Joodse verhaal bewaard... - het hemels licht, het ongeschapen licht.

Petrus in het verhaal van de verheerlijking op de berg wil al die hemelse luister en heerlijkheid graag onder dak brengen. 'Goed dat wij hier zijn, laten we tenten opslaan, drie tenten, voor Jezus één, voor Mozes één en één voor Elia.' Maar 'hij wist niet wat hij zei.'

Want dit licht, dit ongeschapen licht, en daarvan de weerglans, het is een visioen - het grijpt vooruit op Pasen als daar uit het lege graf het licht schijnt, zoals je licht ziet op je weg, licht door tranen heen, het is een visioen.

En als je dat licht ziet, als je er weer een gat in ziet, de grafsteen is weggewenteld en je ziet de zon weer over je opgaan, als je dat ziet, dan kun je daaruit leven, Goddank, ik zie weer licht, na een lange winter, na een grauwe tijd.

Maar dat licht laat zich niet vastleggen, je brengt het niet onder dak. Een visioen vestigt zich niet. Gods heerlijkheid laat zich niet conserveren, hoe graag je ook zou willen soms. Petrus wil het visioen vereeuwigen voorlopig met tenten, dan de kerkmuren eromheen, tenslotte een kathedraal: het monument van het visioen.

Maar 'hij wist niet wat hij zei'. Je kunt het niet vasthouden. Iedere ontmoeting die er werkelijk toe doet, is eenmalig. Inspiratie laat zich niet herhalen. Je kunt die ene kus van toen niet meer overdoen. Wat ooit belangrijk voor je was: je licht en je leven, je kunt het niet teruggedwingen. Want wat leg je vast? Het is alleen een omhulsel, de bekleding, tentdoek, de windselen. Het leven is allang verder gegaan, ver voor je uit, het laagland weer in, terwijl jij nog met de oude vormen in de weer bent. Het leven is niet te stuiten. Christus daalt af, het woord loopt voort, de wereld in. En jij staat daar nog een lege tent tegen wind en weer te beschermen, omdat je vindt dat het vooral moet blijven zoals het was.

Hier doet zich het verschil voor tussen traditie en traditionalisme. De traditie leeft, zie daar zijn Mozes en Elia, je hebt je met hen te verstaan. Zij doen van zich horen, ze spreken over het levenseinde-letterlijk de exodus: de uittocht - die Jezus zal volbrengen. Hier doet zich de traditie voor als een weg die vóór je ligt. Maar traditionalisme is leeg, het leven is daar al lang geleden uit weggetrokken, lege tenten, gescheurd tentdoek, met Petrus als een verbeterde wachter daarbij. Hij wist niet wat hij zei. Bij een visioen hoort immers dat het je ook weer afgenomen wordt. Je ziet het niet meer. Een wolk overschaduwde hen, Mozes en Elia stapten in en het visioen is over. Dat houdt je niet vast. In deze vorm zal het zich nooit meer voordoen.

Pasen duurt nog lang, sinds de verheerlijking op de berg heeft de hemel zich weer gesloten. Misschien is het visioen te veel een vergezicht, te ver weg en moet je het hebben van iets of iemand dichterbij. Zo althans de laatste woorden van deze lezing: het visioen is overgetrokken, de stem uit de hemel doet er weer het zwijgen toe, en wat blijft je over? De lezing tekent daar Jezus alleen.

Dat 'alleen' staat er zo dat je er niet omheen kunt. Van dit hele visioen is je enkel Jezus overgebleven, maar dan ook zo dichtbij dat het visioen als *vergezicht* zich misschien nooit weer voor zal doen, maar hij staat naast je als gids en geleide, opdat wat daarboven is gezien hier beneden waar wordt. Dát is de zin van de tweede zondag in de 40dagentijd. De zondag van de verheerlijking op de berg.

Voorlopig gaat die weg met Jezus als gids en geleide zwijgend als iets - een besef - dat je stil voor jezelf houdt opdat het kan groeien en rijpen tot het sterk genoeg is om ermee naar buiten te komen. 'Ze zwegen over het voorval en vertelden in die tijd aan niemand wat ze hadden gezien.' Dat zwijgen wordt hier niet verteld als een nalatigheid, dat ze het eigenlijk hadden moeten rond bazuinen en van de daken schreeuwen. Nee, zwijgen is een heel passend antwoord op het evangelie.

Het is nog geen Pasen, je hebt tijd, de Veertig Dagen van Mozes, van Jezus. Je doorleeft ze als de tijd van Gods geduld, als leerweg. Maar dan! Uit het lege graf straalt opnieuw het ongeschapen licht, weerglans van Gods heerlijkheid. En jij zult het zien! Het slot valt van je lippen en je zult zingen, van leven!

Amen

Met dank aan Klaas Touwen